

Емилиян Станев
ЧЕРНИШКА
ЛАКОМОТО МЕЧЕ
ПОВЕСТ ЗА ЕДНА ГОРА
ПРЕЗ ВОДИ И ГОРИ

ЗЛАТНИ ДЕТСКИ КНИГИ

58

Емилиян Станев

ЧЕРНИШКА
ЛАКОМОТО МЕЧЕ

ПОВЕСТ
ЗА ЕДНА ГОРА

ПРЕЗ ВОДИ
И ГОРИ

TRUD
СОФИЯ, 2011

© Емилиян Станев, автор, 2011 г.
© Виктор Паунов, библиотечно оформление, 2011 г.
© Орлин Атанасов, корица, 2011 г.
© Книгоиздателска къща „Труд“, 2011 г.

ISBN 978-954-398-058-1

Чернишка

Старата лисица следеше всички движения на своето петмесечно лисиче и се преструваше, че спи.

Лисичето стоеше на пътечката, клекнало на задницата си. Ушите му, кадифеночерни и твърде големи за неговата малка глава, се изправяха от време на време да слушат крясъците на сойките долу в дъбовата гора. То стоеше там от обед, когато слънцето огряваше цялото сечище – ту лягаше, ту ставаше, изплезваше езичето си и пъхтеше като кученце, загу било господаря си.

Лисицата продължаваше да лежи, съвсем равнодушна към това. Очите ѝ бяха затворени, но през черните цепнатини прозираха жълто-зелените зеници. Слънчев лъч, промъкнал се между скалите, огряваше белия ѝ корем.

Допреди няколко дни тя беше майка на пет лисичета, които сега скитаха из прохода, прогонени от нея. Само това не искаше да се махне, макар да беше му дала да разбере, че неговото присъствие я дразни. Майчинските инстинкти я напуснаха. Отпадналото ѝ тяло започваше да тлъстее – лятната козина се скубеше, зимната растеше буйно, а отгънялата ѝ опашка се покриваше с нови сиво-жълтеникави косми.

По цял ден лисицата лежеше под скалите, из които зеленееше бръшлян, жълтееха се лишеи и преждевременно догаряше в огненочервени багри млада трепетлика. В края на лятото имаше обилна храна и всяка нощ лисицата ядеше до насита загнили и сладки диви круши, глогинки и грозде от дивите лози, чиито лози-

ни оплитаха като въжета клоните на дърветата. Понякога хващаше зайче, птица или мишка и се прибираше сутрин доволна и сита, измокрена от росата и обзета от леност и безразличие.

В тия следобедни часове тя се отдаваше на сладостна дрямка. Слънцето я стопляше, над смълчаните гори лягаше тишина, реката се пенеше в дъното на прохода и нейният равен рев я приспиваше. Ако на пътечката не беше упоритото и глупаво лисиче, тя щеше да потъне в блажен сън.

Като му омръзна да стои на едно място, лисичето се повъртя с желание да се свие на кълбо, но щом обърна глава към майка си, нерешително тръгна към нея. Всичко в него молеше за прошка. Хубавите му очи, жълти като кехлибар, като че казваха: „Защо ме гониш и хапеш? Какво съм ти сторило?“

То се приближи тъй близо, че нейната миризма го изпълни с надежди. Може би тоя път майка му ще го приеме, без да изфучи отгоре му и без да го ухапе? Тогава ще легне до нея, да поиграе с опашката ѝ, както бе правило само преди няколко дни.

Почти уверено в това, то се приготви да близне дългата ѝ муцуна. В тоя миг лисицата скочи като пружина. Лисичето побягна. Козината на гърба му настърхна като четка. То се мъчеше да отбегне озъбената уста на майка си, която го хапеше и злобно фучеше. Гонитбата продължи из сечището и завърши до една голяма плоча, дето лисичето се търкулна безпомощно по гръб. Майка му се надвеси над него и като му показваше зъбите си, бели и тънки като шила, дълго време го гледа с горящи от омраза очи. Това означаваше: „Да не си посмяло да идваш при мене! Тая гора е моя и никой от вас няма работа тук! Аз вече не съм ви майка и не ви познавам!“

Когато майка му се скри в сечището, лисичето стана и без да се отърси, умилно погледна скалите, дето беше се родило. Там му беше забранено да отива по-

вече и то тръгна съкрушено към дъбовата гора в дъното на дола.

Беше женско и твърде дребно. Цветът на козината му бе сиво-чер с мътен зеленикав оттенък, а бялата ивица под гушката и корема имаше сив, почти оловен цвят. Върхът на лисичата опашка е бял и заострен, особено у планинските лисици, но у него той беше тъп и лишен от бели косми. Така опашката му изглеждаше незавършена и къса. Но затова пък очите му бяха най-хубавите и изразителни лисичи очи. Те блестяха като седефени, когато светлината падаше право в зениците им, ту изглеждаха като направени от янтар, в чиято искряща бистрота се виждаха многобройни жички. Дори и сега те не бяха загубили своята бодра чистота. Пак изглеждаха хитри и весели може би защото двете червеникави вежди под широкото изпъкнало чело и тънката, деликатно заострена муцунка засилваха тоя постоянен, присъщ само на лисиците жизнерадостно-лукав израз. То ходеше със ситни безшумни стъпки, слагайки грациозно мъничките си черни лапи в една линия, а през това време цялото му тяло се полюляваше в ритъма на стъпките му, както се полюлява тънка гъвкава пръчка в ръката на вървящ човек.

Щом достигна високата гора, от дола, потънал в сянка, го лъхна хлад и миризма на влага. Гората бе изпълнена със слънчеви капки и сиви сенки. Лисичето чуваше басовото бръмчене на стършели, които излитаха от хралупата на един дъб, лекото чукане на кълвач. От едно дърво изкряка сойка. Лисичето се сниши и легна, но беше късно – птицата го видя.

Тя изкряка още веднъж, тоя път уверено, и вече не млъкна. Крясъците ѝ като че бяха все едни и същи, все: „Кряаа! Кряаа!“, но за острия слух на лисичето това не бе така. То разбираше езика на сойките не по-зле, отколкото сойките се разбираха помежду си. Тия крясъци означаваха: „Лисица! Пазете се и елате насам!“

То се опита да се скрие и отмина навътре, но птицата прехвъркваше от дърво на дърво и не го изпушаше от погледа си. Каdifенолъскавата ѝ опашка постоянно трептеше, качулката на главата ѝ беше настръхнала. От насрещния бряг на дола се обади друга сойка. След нея ореховката изпълни мирната тишина с неприятния си глас, напомнящ кречетало.

Лисичето навлизаше все по-навътре из дола, но птиците го следваха от клон на клон, като сваляха от дъбовете жълъди, които тупаха край него и го плашеха. Най-сетне то се скри от погледите на своите преследвачи и се потули зад един дрян.

2

Докато се стъмни, лежа под дряна, свито на кълбо, защото в дола беше хладно.

Искаше да поспи, но споменът за майка му го измъчваше, непознати миризми и звуци го правеха неспокойно. Наблизо катерица плющеше с опашката си, в прохода трещяха талиги и бучаха камиони. Долът усилваше всички звуци и държеше лисичето нащрек.

През това време целият проход потъна в сянка. Само по върховете на отсрещните хълмове грееше слънце. По една стръмна поляна се свличаше стадо крави. Хлопатарите дрънчаха, животните се белееха като едри камъни, повлечени от порой. Настъпваше спокойна августовска вечер. Небето се избистри, хоризонтът порозовя и орелът, който нощуваше на скалистия връх насреща, закръжи край него.

Лисичето напусна леглото си и тръгна по същия път, отдето беше дошло. Зад дъбовата гора се намираха нивите. Там бе свикнало да лови мишки заедно с майка си и братчетата си.

Когато излезе на малката равнина, сламата по стърнищата започна да лъщи от светлината на звезди-

те, а шурците засилиха своите концерти. Лисичето душеше край слоговете в очакване да чуе тихия писък на някоя мишка. В тия часове мишките скитаха из нивите да събират зимнина. Беше научило от майка си всички правила на тоя лов.

Зад един висок слог, обрасъл с тръни, то дочу лек шум и тутакси видя мишка. Тя изчезна между сламата в стърнището, прилична на кълбенце, което се търкулна и се изгуби в здрача. Лисичето разбра, че мишката го забеляза. Легна в слога, наостри уши и впи очи в стърнището.

Гората почерня и се издигна като стена. Осятото със звезди небе откри дълбокия си свод. От дола подвикна сова, обезпокоен кос зачипка край гората.

Лисичето чакаше търпеливо. Мишката отново се появи. Тя прибягна към слога, изплашена от вика на совата. Лисичето скочи, опашката му се развя във въздуха и мишлето изцвърка в лапите му...

Като го изяде, то се облиза и махна с опашка, както правят котките, когато са доволни и възбудени. После обдуши слога, откри мишата дупка и се опита да я разрови.

Земята беше суха и корава, но лисичето рови усърдно. Най-сетне достигна гнездото, постлано със сламки и мъх. В него лежаха шест голи мишлета.

Лисичето ги изяде, без да бърза, скочи на слога и тръгна край него.

Слогът се чернееше сред бледите стърнища и завършваше с къпини – къдрави и черни.

Когато приближи къпините, във врата му се забиха зъбите на старата лисица. Лисичето се изскубна и хукна през нивите. Тоя път майка му го гонеше много по-яростно. Тя го застигаше и го хапеше жестоко. При всяко ухапване то изврещяваше и на свой ред се опитваше да я ухапе...

Това продължи и в сечището, под нивите, където лисичето се надяваше, че майка му ще го остави. Но

старата лисица го прогони до самата река. За пръв път в своя живот то видя бляскавите шумящи води, които образуваха бързеи и вирове между едри камъни и лескови скали. Водата го смути, ала миризмата на гнилот и жабите, които наскачаха във водата, събудиха любопитството му.

Като облиза раните си, то тръгна срещу течението. От другата страна на реката се издигаше насипът на шосето. Лисичето често поглеждаше нататък, защото се боеше от това място. Край брега се мярна някаква сянка и върху лъскавата повърхност на реката се очерта силуетът на друга лисица.

Лисичето позна сестра си и поиска да отстъпи към гората, но сестра му го подгони по брега. Раната на врата го болеше, беше измъчено и съвсем не му се искаше да встъпи в нова борба. Като разбра, че ще бъде застигнато, хвърли се във водата, прецапа плиткия бързей и скочи на другия бряг. Сестра му го принуди да премине шосето и да избяга в гората над него.

То се озова на някаква пътечка, която лъкатушеше между ниски тръни и глогове. Клекна на пътечката и дрезгаво излая, сякаш се оплакваше от жестокостта на своите близки. Оттук се виждаше цялата насрещна страна на прохода – местността, където беше се родило, тъмните гори, високите баири със стръмни долове и скали, над които трептяха звездите.

Пътечката го изведе на малка поляна, обрасла с папрат. Наоколо се носеше миризма на кози, пасли тук през деня. Някъде скачаше заек и то чуваше глухите тупания на лапите му. Таралеж шумеше наблизко, един лист трептеше от лекия нощен вятър.

То премина полянката, навлезе в друга гора и тръгна по някакъв път. Тук-там просветваха просеки, мяркаха се самотни високи дървета. Гората свърши внезапно и лисичето се озова на заоблен като бъчва хълм, обрасъл с храсталаци и с висока жълта трева. Не се решаваше да отиде по-нататък, клекна в края на гора-

та и огледа околността. В завоя на шосето светеха двата прозореца на кантона. Край каменното здание смътно се тъмнееха две пристройки.

Лисичето гледа дълго време осветените прозорци, сякаш се мъчеше да разбере какво означават тия светлини. Над самата му глава прелетя птица, измърка като котка и се изгуби в мрака. Прозорците привличаха неговото любопитство, защото му напомняха очите на непознат звяр. Оттам достигна човешки глас. Кантонерът Панталей Фокасинов високо гълчеше някого. После гласът му замлъкна, но след минутка отново се чу. Тоя път кантонерът запя:

– Е-ехеее! Хе, хе, хе, хе, ехе-хе, хей!

Това бе някакво хоро, което той си тананикаше, когато се върнеше от кръчмата в близкото село.

Лисичето слушаше. Тия звуци не го плашеха. Но след като свърши кратката си песничка, Фокасинов започна да вика диво:

– Уууу, де-де-де-деее!...

Заспалото ехо повтори и потрети страшния му вик. Кучешко джафкане завърши всичко това.

Лисичето се изплаши и на свой ред изклявка. То провеси опашка и тръгна към гората, отдето беше дошло. В тоя миг от хълма с крясък се разхвърчаха някакви птици. Една от тях кацна в края на гората и лисичето видя как птицата се притаи и притисна към земята.

Не смееше да мръдне, да не я подплаши. После запълзя. Достигна една падина, но когато я пропълзя и отново видя птицата, разстоянието се оказа много голямо. Тогава реши да чака с надежда, че тя ще се придвижи и ще му се удаде да я хване.

Зад нащърбените върхове на прохода се появи непълната месечина. Голите хълмове, обрасли с трева, се жълтнаха. Откриха се техните сипеи като черни рани. Под мътната светлина на месеца се бялна събраната над реката мъгла. Гърбът на птицата лъсна и сега лисичето виждаше окото ѝ.

Изведнъж без видима причина птицата отлетя към хълма, отдето беше дошла. Лисичето трепна и уплашено се озърна.

Зад него стоеше голям лисугер. Той махна с великолепната си опашка и приятелски подуши муцунката му. Очите му бяха пълни с весели пламъци.

Лисичето се окуражи и на свой ред колебливо близна муцунката на лисугера. Тоя жест означаваше пълно покорство. И тъй като непознатият не прояви никаква враждебност, а продължаваше най-приятелски да го обдушва, лисичето се разнежи и се простря в краката му. Лисугерът облиза раната на врата му и това бе вече достатъчно зверчето да се изпълни с най-предани чувства. Те завършиха запознанството с весела игра. По-скоро играеше лисичето, а лисугерът търпеливо се отбраняваше. Но след минута, без да обръща внимание на лисичето, той се упъти към насрещния хълм. Лисичето го последва. Слязоха по стръмна пътечка и като обдушваха всеки храст, попаднаха на мястото, дето скалните яребици бяха нощували. Тук миризмата на птиците беше особено силна. Лисичето завря нос във високата трева. Опашката му се изправи и гръбнакът му се изкриви като кобилица...

Двамата обиколиха хълма, но от разпръснатото ято нямаше и следа.

Така се озоваха зад хълма, отдето се виждаше кантонът. Оттам все по-често кукуригаше петел. Едно петле, което се учеше да пее, му отговаряше с немощно гласче. Разсъмваше се и свраките зацъркаха по дърветата край шосето, а ятото врани, което нощуваше в скалите от другата страна на прохода, шумно обсъждаше някакъв важен въпрос.

Лисугерът поведе лисичето към постройките. Преминаха пустото шосе, заобиколиха овощната градина и навлязоха в малкото сечище зад кантона. Оттук се виждаше северната стена на каменното здание, която нямаше прозорци. Само под стряхата блесте-

ше като мътно око запрашено стъкло. Курникът бе до кочината, дето тихичко и колебливо квичеше огладнялото прасе. Към кантона водеше пътечка, посипана с пепел, опадали листа и всякаква смес. Там Фокасинов изхвърляше боклука. Отстрани на пътечката беше дръвникът, а край него се тъмнееше грамада вършини.

Лисугерът тръгна към курника. Лисичето го последва. Един измачкан и пожълтял вестник ги изплаши и те го заобиколиха. Щом стигнаха до курника, лисугерът започна да лази. Лисичето пълзеше след него. Кокошата миризма бе събудила у него спомена за тия птици, които майка му довлечаше в дупката под скалите, и късата му неугледна опашка няколко пъти премеете земята.

Курникът беше направен от пръти, на места изгнили, та Фокасинов бе запушил дупките с дъсчици и с ръждясали тенекии. Край една от тях зееше дупка. Лисичето пхна муцуната си вътре и очите му се спряха на петела. Медночервените пера на птицата го поразиха. Петелът изкукурига и то усети топлия дъх на кокошките. Като натисна с глава тенекията, опита се да се вмъкне вътре, но тенекията не се поддаде.

В това време лисугерът бе при вратичката на курника. Лисичето го видя, че обдушва нещо пред себе си. То се приближи и усети непознатата миризма, но присъствието на птиците го накара да забрави всяка предпазливост. Поиска да се вмъкне през вратата, обаче лисугерът лежеше пред него и то не се решаваше да мине напред. Внезапно лисугерът се върна и блъсна една тенекия с муцуната си. Кокошките се разкудукдякаха. Петелът закрещя. Перушина и прах изпълниха вътрешността на курника и през пробитата стена излетяха две кокошки с петела. Лисичето скочи. Медночервената птица беше вече в лапите му, когато нещо го подхвана и силно го удари през врата. От удара то загуби съзнание, но скоро се свести и чу бесния лай на

вързаното зад кантона куче и оглушителното крякане на изплашените кокошки.

То се опита да се измъкне от неумолимата хватка на капана и напрегна всичките си сили да се съпротивява на жестокото желязо. От вътрешността на кантона се понесе викът на Фокасинов:

– Дръж, Перко! Дръж! Уууу, де-де-деее!

Кучето се заливаше в лай, а Фокасинов продължаваше да го насърчава отвътре, докато обуваше панталона и риташе насам-натам под леглото да нахлуе гугмените цървули, които снощи беше захвърлил неизвестно къде. Най-сетне ги намери, изскочи навън по риза, грабна една лопата, изправена до стената, и се затече към курника.

Щом съзря хванатата в капана лисица, нададе тържествуващ вик:

– Пипнах ли те, мръсна гадино! Ей сега ще ти одера кожухчето!

Той издигна лопатата и лисичето видя грозния блясък в очите му. Но Фокасинов се взря с подпухналите си очи в зверчето и бавно сне лопатата.

– Тъй – каза той, без да откъсва погледа си от него. – Виж каква била работата! Не си ти, батинка, не си! Ти си младичка и черничка, сякаш си се валяла в кюмюр. Оная е друга, съвсем друга. – И като се обърна към разтревожените кокошки, добави властнически: – Успокой се, народе кокоши, твоят враг е вече в плен!

След това се опря на лопатата, сложи големия си палец на устните и се замисли. Очите му гледаха съсредоточено издъхващото лисиче.

– Даа, не си ти – повтори той, без да махне палеца от устата си. – Оная е червена и едра. А твоите очички май-май угасват вече, батинка.

Той хвърли лопатата и се скри в постройката. Кучето продължаваше да лае, а кокошките още кудкудякаха из вършините, където бяха се заврели.

Лисичето наистина умираше. То почти не дишаше, езичето му бе изплезено и зъбите се впиваха в него – сигурен белег, че смъртта настъпва. Не усещаше нищо и не можеше да се съпротивява, когато Фокасинов завърза край врата му дебел и тежък синджир. Той стъпи върху пружината на капана, огъна я с тежестта на тялото си и измъкна лисичето, което остана да лежи проснато в краката му.

– Ба, ти като че предаде богу дух – каза той замислено. – Кой те караше да идваш тук? Сигур майка ти те е довела да те учи как се грабят кокошки. Нека сега да ти бере греха!

Той довлече лисичето до вършините и завърза края на синджира за едно сливово дърво.

Беше рано и по шосето нямаше никого. Сива пелена покриваше небето и скриваше изгрева. Денят щеше да бъде облачен, но въздухът бе топъл и земята, притихнала, изпущаше топлина, набрана през горещите летни дни. В такива утра, като гледаше безкрайните гори наоколо, от които не идваше нито един звук, и слушаше рева на реката, Фокасинов ставаше разсеян и тъжен. Щом се върна във варосаната стая на кантона, потънала в безпорядък, дълго се чеса по врата и в ума му се въртяха най-различни мисли и спомени. От снощното посещение в кръчмата главата го болеше и нервите му не бяха в ред. Почти забравил за лисичето, той се залови да вади вода от кладенеца, след това се ми бавно и с наслада, да облечки махмурлука. Дълго се плиска и сумтя и най-сетне, ободрен и с повдигнато самочувствие, започна да се бърше с една недотам чиста кърпа и да тананика.

– Е – каза той развеселен, – добро утро, народе!

Това се отнасяше за кучето, кокошките, прасето и за шарения котарак, който се търкаше в краката му, изправил бялата си опашка.

Щом си облече куртката и сложи фуражката върху къдравата си глава, Фокасинов си спомни за лисичето и отиде да го види.

„Поне кожата му да одера, все ще струва някой и друг лев. Толкова пилета ми изядоха тия дяволи!“ – помисли си той.

Но лисичето не се виждаше на мястото, където го беше оставил. Фокасинов забеляза синджира, проследи с поглед неговия край и като надникна под вършините, видя своя пленник здрав и читав. Лисичето го гледаше, завряно под черните клони.

– Ох, котешка душо, ти възкръсна! – извика кантонерът.

Но след тоя изблик на радостна изненада Фокасинов се замисли:

– За какъв дявол си ми? Сега ще трябва да се грижа и за тебе. С какво ще те храня?

Той седна на дръвника, отдето можеше да гледа зверчето в очите, и тъй като беше дърдорко и философ, веднага се отдаде на словесно удоволствие.

– Е – каза той, – черничко такава, какво да те правя? Хубави очи имаш. Лукави, но симпатични... Черно си, черно... Чернишка! Ей че хубаво име ти измислих! Дори много хубаво... Ще те пощадя аз тебе. Някой от твоя хайдушки род ми изяде петнайсет пилета. И ти би ги изяло, ако ти паднат... Ами после, като пораснеш? Тогава трябва да те пусна на свобода. И тъй ще направя. Ще те опитомя, да, и ще те отуча да ядеш кокошки! Опит ще направя да облагородя характера ти. Да те убия аз вече не мога, Чернишке! Пощадих ли те веднъж, сърце не ми дава да те унищожа. Такова е човешкото сърце.

Той се удари в гърдите и продължи:

– Чудно е наистина, че не те цапнах с лопатата! Беля си взех; разбра се, че и ти с останалия народец ще тежиш на моята глава. На, ей тук всички ми се качват най-безмилостно! – завърши Фокасинов, като сне фуражката и посочи темето си.

Лисичето го гледаше, без да мигне, трепвайки от време на време, когато кантонерът правеше някой

енергичен жест. Слушаше внимателно и с готова за всичко решителност очакваше какво ще последва. Фокасинов внезапно стана, наложи фуражката и се върна в кантона замислен и разтъжен от собственото си красноречие.

След няколко минути той нахрани прасето, хвърли зърна на кокошките, които отбягваха вършините, дето се таеше вързаното лисиче, и като взе лопатата, тръгна да поправя канавките на шосето.

3

Първите два дни Чернишка прекара в непрекъснати опити да прегризе дебелия синджир. Особено нощем, когато всичко затихнеше, тя се изпълваше с неудържим порив към свобода и упорито хапеше желязната верига, обзета от безумна надежда. Тъмните гори наоколо я зовяха, реката ѝ нашепваше същото желание и всички нощни звуци ѝ говореха за отнета свобода.

Синджирът, който бе ръждясал, сега лъщеше, излъскан от зъбите ѝ. Той подрънкваше и нейният тънък слух долавяше с необикновена яснота звучния звън на метала. Тоя звън я изпълваше в началото със страх, после с ненавист и най-сетне, когато разбра, че никога не ще прегризе веригата, той ѝ стана безразличен. Тя престана да се опитва да избяга, примири се и заживя самотно, чужда на целия двор.

Всеки ден кучето се нахвърляше върху нея, готово да я удуши. Тя се завираше дълбоко под вършините, прикриваше гърба и страните си и храбро го посрещаше със зъби и с нокти. След третото счепкване, от което то излезе с издраскана муцуна и разкъсано ухо, Чернишка беше оставена на мира. Сега кучето си позволяваше само да я заплашва. То бе грозно същество, мелез между овчарско куче и обикновено домашно псе.